

EDİTÖRLERDEN EDITOR'S LETTER / VON DEN EDITOREN

Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları Dergisi olarak 2020/Kış 22. Sayımızı, siz değerli okuyucularımız ile buluşturmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Dergimiz her sayısında olduğu gibi bu sayıda da kendi alanlarında bilim camiasına ve literatüre katkı sunacak değerli araştırmacıların makaleleriyle yayın hayatını sürdürmektedir. Yine siz kıymetli okuyucularımızın da teşvikiyle, önümüzdeki sayılar için daha da güçlü bir biçimde yolumuza devam etmeyi planlamaktayız.

2020 yılı ile başlayan Covid 19 Pandemisi, dünyada çok ciddi ekonomik ve sosyal sıkıntılar ortaya çıkardı. Salgından etkilenen ülkelerin binlerce vatandaşı virüs sebebiyle vefat etti. Bu insanlar içinde Türk akademisinin fikir ve düşünce hayatına önemli katkılar sunan bilim insanları da vardı. Alevi Bektaşî Kültür Enstitüsü'nün Bilim Kurulu ve Alevilik Bektaşılık Araştırmaları Dergisi'nin Yayın Kurulu üyesi Prof. Dr. Hasan Onat hoca da virüse yenik düştü. Enstitü ve Dergimizin çalışmalarında önemli katkıları olan Onat hocayı kaybetmenin üzüntüsünü yaşıyoruz. Başta sevgili eşi ve çocukları olmak üzere hepimizin başı sağ olsun. Derginin Editöryal Kurulu olarak bu sayıya hocayı anarak başlamak istedik.

Alevilik-Bektaşılık Araştırmaları Dergisi'nin bu sayısında dokuz özlü ve bir derleme makaleye yer verilmiştir. Derginin bu sayısında yayınlanan üç makale Nusayri topluluklarını konu edinmektedir. Bu yönü ile derginin bu sayısında küçük de olsa bir Nusayrilik dosyası oluştuğunu söyleyebiliriz.

Dergimizin bu sayısının ilk makalesi Ali Yaman tarafından kaleme alınan "*The Transformation of the Role of Dedes in Modern Times* (Günümüzdeki Dedelik Kurumunun Dönüşümü)" adlı İngilizce kaleme alınmış makaledir. Makale, Alevi toplulukların inanç önderi olan dedeler ve onların temsil ettikleri dede ocaklarının kentleşme ile geçirdikleri değişim ve dönüşümleri konu edinmektedir. Lisansüstü tezleri başta olmak üzere dedelik kurumu üzerine birçok yayını olan Yaman'ın bu makalesinde, kurumsal değişim ve dönüşümler ile ilgili önemli tespit ve analizlere yer verilmektedir.

Nilgün Çıblak Coşkun'un "*Alevi-Bektaşî İnançında Kerametler*" adlı makalesi, bu sayının ikinci makalesidir. Coşkun makalesinde Alevi-Bektaşî toplulukların sözlü geleneğinde ve yazılı metinlerinde güçlü bir şekilde varlığını sürdüren veli kültü merkezli anlatımları konu edinmektedir. Yazar, mevcut yazılı literatür ve sözlü kaynaklardan

derlediği verileri, bütüncül bir bakış açısı ile işlevsel halk bilimi kuramı merkezli olarak analiz etmektedir. Çalışmada, veli kültü merkezli keramet anlatmalarının dinî ve sosyokültürel hayattaki üstlendikleri işlevlere odaklanılmaktadır.

Dergimizin bu sayısının üçüncü makalesi Yousef Hussein OMAR'ın "*Alawites Rebellion in Syria Against Egyptian Rule (1834-1835)* (Mısır Yönetimine Karşı Suriye'de Alevilerin İsyanı (1834-1835))" adlı İngilizce makalesidir. Makale, Suriye topraklarında yaşayan Alevi (Nusayri) toplulukların 1834-1835 yıllarında Mısır yönetimine karşı gerçekleştirdikleri isyana odaklanmaktadır. Makalede Suriye'de Alevi toplulukların tarihsel varlığı üzerine de önemli bilgiler paylaşıldıktan sonra makalenin konusu olan isyanın oluşum süreci, nedenleri, nasıl gerçekleştiği ve sonuçları gibi birçok hususu ortaya koymaktadır. Makale, Suriye'deki Nusayri topluluklar üzerine çalışan araştırmacılara ve literatüre önemli katkılar sunmaktadır.

Yirmi ikinci sayının dördüncü makalesi İlker Kiremit'in "*Lazkiye Sancak Teşkilatının Şekillenmesinde Cebel-i Nusayri Etkisi?*" adlı çalışmasıdır. Çalışma, Lazkiye'nin 1864 Vilayet Nizamnamesine müteakip aldığı idari konum üzerinedir. Makalede 1864 Nizamnamesi ile başlayan teşkilatlanma sürecinde Osmanlı Devleti'nin bölgedeki nüfuzunu koruma amaçlı yürüttüğü politikalar ve Osmanlı'ya karşı Cebel-i Nusayri olarak adlandırılan bölgede, yerleşik Nusayrilerin muhalif tutumu ile ortaya çıkan siyasi ortam, farklı yönleri ile ele alınmaktadır. Çalışma, Nusayrilik ve siyasi tarih çalışan araştırmacılar için önemli bilgiler ve analizler barındırmaktadır.

Ali Çapar'ın "*Mezhepçilik, Pragmatizm ve Müzakere: 16 ile 19. Yüzyıllarda Osmanlı-Nusayri İlişkileri ve Nusayrilerin Değişen Statüleri?*" başlıklı makalesi bu sayının beşinci makalesidir. Osmanlı Devleti'nin idaresi altındaki tebaalardan olan Nusayriler üzerine devletin politikalarını içeren birçok belge literatüre kazandırılmıştır. Yazar çalışmasında, 16. ile 19. yüzyıllar arasındaki Osmanlı-Nusayri ilişkilerinin gidişatını, Osmanlıların Nusayrilere karşı tutumunu, Nusayrilerin değişen dini statüsünü ve Nusayrilerin dini statüsünün belirlenmesindeki temel motivasyonları konu edinmektedir. Makale, kapsamlı bakış açısı ile siyasi ve sosyal gelişmeleri de dikkate alarak her yüzyılda belge ve bilgilerden yola çıkarak Osmanlı Devleti'nin Nusayri politikasını gözler önüne sermektedir. Makale, özgün bakış açısı ve yorumlaması ile literatüre katkı sunmaktadır.

Bu sayının altıncı makalesi Mehmet Salih Erpolat tarafından kaleme alınan “*XVI. Yüzyılın Başlarında Tutulan Tahrir Defterlerinde Kızılbaşlara Dair Notların Tarih Açısından Önemi*” adlı makaledir. Doğu ve Güneydoğu vilayetlerindeki yerleşik Alevi toplulukların tarihi belgelerdeki varlığı üzerine önemli çalışmaları olan yazar, bu makalesinde de özgün bir konuyu ele almaktadır. Makalede, XVI. yüzyılın başlarında tutulan tahrir defterlerinde yer alan “Kızılbaş”, “Kızılbaş fetreti”, “Kızılbaş kıranı”, “Kızılbaş zamanı”, “sürh”, “sürh-serân” ve “...mâl-ı sürh-serân” terimlerinin geçtiği notlardan yola çıkarak Osmanlı Devleti’nin Kızılbaş topluluklara bakış açısı ortaya konulmaktadır. Çalışmada ortaya konan veriler birçok yönü ile ilk ve özgündür. Makale, Alevilik üzerine çalışma yapan araştırmacıların tahrir defterlerini farklı yönleri ile değerlendirmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Ilgar Baharlı’nun “*Tasavvuf Klasikleri Eşliğinde Safevîler Öncesinde Sema (Semah)*” başlıklı makalesi bu sayının yedinci makalesidir. Alevi inanç sisteminin en dikkat çeken ritüellerinden olan semah üzerine yeterli olmasa da birçok disiplin tarafından yayımlar yapılmış ve yapılmaktadır. Baharlı makalesinde, mevcut kaynaklarda bulunmayan bir literatür ile semah ritüeline odaklanmaktadır. Makalede, tasavvuf tarihinin birincil kaynağı olarak kabul edilen eserlerde semah ve semanın mutasavvıflar ve İslam alimlerinde nasıl ele alındığı ve ritüel hakkında yapılan yorumlar, kaynaklara atıflarla ortaya konulmaktadır. Yazarın çalışmasında verdiği bilgilerin önemli bir kısmı ilk kez literatüre kazandırılmaktadır. Bu yönü ile çalışma literatürdeki önemli bir boşluğu doldurma potansiyeline sahiptir.

Dergimizin bu sayısının sekizinci makalesi Murat Coşkun’un “*Toplumsaldan Siyasala: Sosyo-Dinsel Bir İnşa Olarak Heterodoksi Kavramının Siyasallaşması*” adlı makalesidir. Yazar çalışmasında heterodoksi kavramının sosyal, siyasal ve teolojik bağlamı kullanımı hakkında mevcut literatürün değerlendirmesini yapmaktadır. Daha sonra kavramın Türk ulus-devleti için modern ve milli bir toplum yaratma bağlamında yönetici elitler tarafından da kullanıldığını ve bunun mevcut literatür dahilinde yeterli düzeyde ele alınmadığını belirten yazar görüşlerini makalede sunduğu verilerle analiz etmektedir. Çalışma Alevi toplulukları tanımlarken kullanılan heterodoksi kavramını farklı bağlamlara da dikkat çekerek bütüncül bir şekilde ele alması ile farkındalık kazanmaktadır.

Bu sayının son özlü makalesi Hasan Bektaş'ın "*Hatâyî'nin Nasihatnâmesi*" adlı makaledir. Türk edebiyatında nasihatnâme türü eser yazma geleneği birçok şair ve yazar tarafından devam ettirilmiştir. Alevi geleneğinin en önemli ulu ozanlarından biri olarak kabul edilen Hatâyî'nin de nasihatnâmesi vardır. Bektaş bu çalışmasında Hatâyî'nin Nasihatnâmesi'ni tanıttıktan sonra vezin, dil, bölümler, muhteva ve dinî öğeler yönünden incelemektedir.

Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi'nin bu sayısının derleme makaleler kısmında ise Ahu Zeynep Duman ve Hasan Taşçinten tarafından kaleme alınan "*Kazdağlarında Bir Tahtacı Köyü Doyran: Ritüel ve İnanç Pratikleri*" başlıklı makalesine yer verilmiştir. Makale, Kazdağları'nın eteklerinde yerleşik Tahtacı köylerinden biri olan Doyran'da yaşanan geleneksel Tahtacı Alevi ritüel ve inanç pratiklerini konu edinmektedir. Kapalı toplum özelliğini hala muhafaza etmeye devam eden Tahtacı toplulukların ritüelleri ve inanç pratikleri üzerine literatürde yeterli bilgi birikimi bulunmamaktadır. Bu makale Doyran köyü özelinde Tahtacı ritüel ve inanç pratikleri üzerine detaylı veriler içermektedir. Bu yönü ile makale, konu üzerine çalışan araştırmacılara önemli bir birikim sunmaktadır.

Derginin bu sayısının nekroloji bölümünde Alevi Bektaşî Kültür Enstitüsü Yönetim Kurulu adına Güllizar Cengiz'in kaleme aldığı "Prof. Dr. Hasan Onat'ın Anısına" adlı yazısı yer almaktadır.

Editörlüğünü üstlendiğimiz dergimiz Alevi Bektaşî Kültür Enstitüsü ve birçok kişinin katkılarıyla sizlerle buluşmaktadır. Öncelikli olarak değerli araştırmalarını bizimle paylaşan yazarlarımıza, hakemlerimize, kıymetli okuyucularımıza, Derginin her sayısında mutfakta görev alan Yabancı Dil Editörlerimize, Editör Yardımcıları, Yayın Kurulu Üyeleri ve Teknik Yardımcılarımıza teşekkürlerimizi arz ediyoruz. Önümüzdeki sayılarımızda yeniden bir arada olmak temennisiyle.

Editörler

Prof. Dr. Ali YAMAN

Doç. Dr. Mehmet ERSAL

Dr. Öğr. Üyesi Bülent AKIN